

Nedělní rozjímání

doba postní
a velikonoční **2022**

**Impulzy otce
Pavla Ambrose SJ**

1. neděle postní

V době postní necháváme Krista vstupovat mezi nás

Na počátku postní doby zaznívá v prvním čtení krásné vyznání Izraele. Dějiny člověka jsou dějinami Božího doprovázení. Víra v sobě obsahuje paměť, události, ke kterým se vracíme. Ti, kdo poslouchali Mojžíše, mohli říci: mluvím za nás, za obyčejné vyhnance. „Můj praotec“, „můj rod“, a jsem zde nyní já, jejich potomek. Co prožíval Izrael za útrapy v egyptském otroctví, nacházíme v útrapách, jež prožívá i naše generace. Boží lid volá, křičí, horlí a Pán naslouchá. Jsem prostý rolník a nyní tomuto Bohu mohu přinést prvotiny země, kterou mi dal. Nedává jen dary země, nýbrž i celou svoji paměť, co v sobě nosí jako vzpomínku. Plodem země je úroda, plodem paměti je vděčnost.

Druhé čtení je vyznání křesťana v dějinách, v nichž je přítomen Kristus: ústa vyznávají, srdce věří. Jaké to zpytování svědomí: čeho jsou plná má ústa a co naplňuje moje srdce. Doba postní je pamětí našeho křtu, která vstupuje do našich slov vyznání a víry srdce. Kde nejvíce? Všimněme si, že Kristus v dnešním evangeliu je přítomen mezi hříšníky, zařadil se k nim sám. Ukazuje tím, že na sebe bere naši lidskou přirozenost se všemi důsledky, které člověku přinesl Adamův hřích. A my sami v době postní necháváme Krista vstupovat mezi nás. Je to naše generace křesťanů, která prožívá něco podobného. Jsme osvobozeni Kristovým křtem, směřujeme k jeho dovršení v nás. Dodejme: skrze zkoušky, které prožil rovněž Kristus. Díváme se na Krista a chceme následovat jeho pozemský život jako děti Otce, stejně tak, jak on sám žil pozemský život jako jeho poslušný Syn. Doba postní je proto obdobím prohlubování přináležitosti k Bohu jako Otci.

V čem spočívá pokušení Krista na poušti? „Jsi-li Syn Boží.“ Jsi-li dítě Boží, věříš ve vzkříšení z mrtvých tím, že jsi spojen s tím, kdo vstal z mrtvých? Hlavní útoky zlého směřují k tomu, co znamená být uprostřed životních událostí Božím dítětem. Doba postní nám otevírá prostor, v němž si máme ověřit ve zkouškách pro nás připravených právě tento moment. Máme si všimnout, zda se mění naše lidství do té míry, že jinak než dříve vnímáme, co je hlad a žízeň, co jsou pocty nabízené lidmi a jak si vysvětlujeme pro sebe slova Písma (zda v náš prospěch, nebo zda ve prospěch života Božího dítěte).

Pokušení mohou být velmi subtilní, rafinovaná: proměnit kámen v chléb je technická otázka. Ukazuje na moc člověk, který si osobuje právo vstupovat do stvořeného světa a zneužívat svých schopností pro sebe. Pokušení nemusí mít vždy rozměr, který ohrožuje společnost, společenství nebo rodinu. Ale týká se i zdánlivě drobných maličností všedního dne, v kterých se má křesťan jako dítě Boží osvědčit. Bdělost vůči tomu, co nás chce odstavit od blízkosti Kristova Srdce tím,

že jsem přesvědčen, že všechno dokážu bez spojení s pramenem života Božího dítěte. Bůh pro mne přestane být Otcem a budu si proto moci dělat jen to své vlastní! Bez zohlednění čehokoli druhého. Bez důvěrnosti s Bohem. Povýším sám sebe na Mesiáše, zachránce, tvůrce. Jak snadno upadneme do léčky, v níž se anděl temnoty převlékne za anděla světla. Hluboce je v nás zakořeněna iluze o nás samotných, přetvářka, maska. A důvod? Velmi prostý: chceme být důležití. Propadáme pocitu nenahraditelnosti. Sami se zbavujeme vnitřního postoje, který je darován dítěti Božímu: „Mé útočiště jsi a má tvrz, můj Bůh, v něhož doufám!“ Neboť on tě vysvobodí z léčky ptáčníka, ze zhoubného moru. Ochrání tě svými perutěmi, uchýlíš se pod jeho křídla, štít a pavéza je věrnost jeho. Nemusíš se bát noční hrůzy, šípu létajícího ve dne, moru, který se plíží ve tmě, nákazy, jež pustoší o polednách. I když padne po tvém boku tisíc a po tvé pravici deset tisíc, k tobě se přece nepřiblíží.“ „Vysvobodím ho, protože lne ke mně, ochráním ho, protože zná mé jméno. Vyslyším ho, až mě bude vzývat, budu při něm v tísni, zachráním ho a oslavím.“ (Žl 91)

Doba postní je doba radostná pro toho, kdo si v ní stále připomíná své dětství Boží.

2. neděle postní

Nacházet v darování života smysl své svobody

Obraz proměnění na hoře je komentován velmi často. Co znamená pro náš duchovní život? Liturgie vynechává úvodní větu celé události: „Asi za osm dní po těchto řečech.“ (Lk 9,28a) Na co tato slova narážejí? Co bylo před těmito osmi dny? Jak je poslal uzdravovat nemocné, vrátili se a vypravovali Ježíši, co všechno prožili. Byly to zprávy radostné i tíživé. Ježíš jim tuto jejich situaci objasnil zázračným rozmnožením pěti chlebů a dvou ryb. Zde na hoře proměnění se jim dostalo druhého objasnění: Mojžíš a Eliáš „mluvili o jeho smrti, kterou měl podstoupit v Jeruzalémě,“ (Lk 9,31) a byli oděni slávou Boží. Byli poučeni o tom, že záchrana přichází v podobnosti s ním: „Kdo chce jít za mnou, ať zapře sám sebe, den co den bere na sebe svůj kříž a následuje mě.“ (Lk 9,23) To bylo něco jiného než obraz Mojžíše, který svojí holí otevírá moře a zachraňuje Izrael z područí Egypta. Forma spásy přinášené Kristem je pravým opakem: „Kdo by chtěl svůj život zachránit, ztratí ho.“ (Lk 9,24a) Obrat nastává v jiném obraze: „Kdo svůj život pro mě ztratí“. (Lk 9,24b) Důležité je ono „pro mne“! Život můžeme zachránit jen vztahem; zbytek života, nedotčený vztahem, chátrá, živoří, až nakonec hyne. Ježíš neorganizuje akci na záchranu světa, ale kráčí s lidmi, bere na sebe jejich lidskost. Co dává nový život, je způsob života, života s ním. Je to blízkost, která zachraňuje život. Co lidé chtějí zachránit, svůj vlastní život, nabízí, dává, činí darem pro druhého. Ztrácí život, ukazuje lásku, která život uchovává v druhém. Náš život ztracený v Kristu proto žije stejnou formou, jako Ježíšovo oslavené tělo. Ti, kdo se drží moci jako egyptská vojska pronásledující Mojžíše a vyvolený národ, jsou opakem těch, kteří otevírají své dlaně, aby dali svůj život druhým. Ukazují tím svobodu dárce: její síla spočívá v lásce, která dar dává. Kdo chce být zachráněn, kráčí jako Kristus a nachází v darování života smysl své svobody. Takto prožívá Kristus své lidství, které – je-li zaměřeno sobecky k sobě samému – se nutně přibližuje své vlastní smrti. Kdo sleduje způsob myšlení starého člověka, tedy co udělat, abych se sám zachránil, jak to naplánovat a zorganizovat, vždy narazí na své hranice.

Zkusme si odpovědět na otázku, co se děje při tom, když svůj život darujeme druhému. Objevujeme v druhém ještě někoho druhého. Zdravé křesťanské myšlení vždy nachází něco krásného, to, co je za věcmi viditelnými, Boha Otce. Objevujeme na své cestě s Kristem, že Bohem je ten, kdo se na nás obrací jako Otec. Proto člověk může uposlechnout, protože se jako dítě Boží může přivinout ke svému nebeskému Otci. Pozorněji se podívejme na celou scénu proměnění. Evangelista nemluví o tom, že se změnilo Kristovo tělo, ale změnila se jeho tvář, a to takovým způsobem, že pronikla tělo i jeho oblečení. Ve tváři Syna se zračí

pohled Otcův, který rozzáří Ježíšovu tvář. Plodem dialogu Otce se Synem je proměna osoby, která se projevuje navenek proměnou jeho šatu. Šat totiž je známkou osobnosti člověka, jeho jedinečnosti. Šatem říkáme, komu se chceme líbit a pro koho chceme být krásně oblečení. Za prozářeným Kristovým lidstvím následuje slovo, které objasňuje to, co je jiné než to, co vidíme fyzickýma očima: „To je můj vyvolený Syn“ (Lk 9,35). Odehrává se zde něco podobného, čeho jsme byli svědky při Ježíšově křtu v řece Jordánu. Na poušti je nám ukázáno, jak se mění lidství, které je i v pokušeních věrné Otci. Na hoře proměnění se jako křesťané začínáme podobat Kristu na poušti. Čím? Věříme jeho slovu a posloucháme ho: „Toho poslouchejte!“ (Lk 9,35) Zde se naznačuje způsob přechodu od života směřujícího ke smrti k životu definitivnímu: Vírou, zdůvěrněním, necháním se obejmout. Podobně jako ve Zjevení (Zj 11) i to, co pohltní smrt, zahyne zdánlivě: „Ale když uplynulo tři a půl dne, vešel do nich dech života od Boha.“ Scénář načrtávající smrt jako nevyhnutelnost je přepsán jiným scénářem, který vnáší život i tam, kde se zdá, že smrt zvítězila. Spíše jsme často v situaci spících křesťanů, kteří se nechají ukolébat sny o něčem, co si myslíme, že není. Není čas se probudit a nechat v sobě zaznít slovo, které přijmeme jako děti nebeského Otce?

3. neděle postní

Jak dlouho trvá Boží trpělivost s námi?

Činit pokání, jinak zahyneme. Tuto výzvu Ježíš prohlubuje v dnešním evangeliu podobenstvím. Je na místě dnes přejít rovnou k věci a nechat Ježíše v sobě promluvit. Podíváme-li se na rychle ubíhající postní dobu: Udělali jsme něco navíc? Jakou formou: modlitbou, pokáním nebo dobrým skutkem? A řekněme si v hutné zkratce: Jde do tuhého.

Hrůznou událost nenajdeme v žádném jiném evangeliu. Je zařazena do rozsáhlejší části obsahující několik dalších varování, která Ježíš adresuje svým posluchačům. Nikdy není pozdě požádat o odpuštění svých hříchů, přesto se čas, kdy tak budeme moci učinit, krátí. Někteří z posluchačů Ježíšova kázání v Galileji vyprávěli o tom, jak římský prokurátor Pilát Pontský poslal nedávno do jeruzalémského chrámu vojáky, aby brutálně vyhladili malou skupinu galilejských poutníků. „Smísili jejich krev s oběťmi.“ Důvody byly zřejmě politické plotky. Stejně šokující, i když z jiného důvodu, byla tragédie, o níž se Ježíš dozvěděl: osmnáct lidí bylo nedávno rozdraceno k smrti, když se na ně náhle zřítila věž ve staré městské zdi poblíž jezírka Siloe. Proč se tyto hrozné věci staly? Otázka, která v atmosféře hrůzné války na Ukrajině zní často. Jsou katastrofy Božím trestem za hříšné chování? Již v Desateru Bůh říká, že bude za „nepravost rodičů“ (Ex 20,5-6) trestat děti po několik dalších generací. Nebo platí slova Joba: „Ti, kdo pěstovali nepravost a rozsévali útrapy, sklidili takovou žeň“? (Job 4,8). Připomeňme jen bouřlivou debatu učedníků v souvislosti s uzdravením slepce. Zhřešil on, nebo jeho rodiče? (Jan 9,1-7) Smysl toho všeho odkrývá Ježíšovo slovo nového života: „Když se však neobráíte, všichni podobně zahynete.“ (Lk 13,3.5) Vezměme si za příklad neplodný fíkovník. Moudrý zahradník si říká: „Okopám ho a pohnojím, snad příště ovoce ponese.“ (Lk 13,9) A veledůležité je ono slovo ještě, doslova až (ἔως) ho okopám.

Jak dlouho tedy trvá Boží trpělivost s námi? Vyčerpá se snad Boží trpělivost s námi? To se zdá být těžko přijatelné, zamyslíme-li se nad dějinami spásy. „Věčnou láskou jsem tě miloval, proto jsem ti zachoval smilování.“ (Jer 31,3) A to i navzdory naší nevěrnosti vůči němu. Co je Boží trpělivost? Je Božím rozhodnutím projevit nám úctu a nechat nám prostor a čas, abychom se mohli svobodně rozvíjet. Z toho se zdá vyplývat, že Boží trpělivost s každým z nás nemá žádné hranice. Je souběžná s jeho věčnou láskou k nám, kterou Jeremiáš přesně určil. Přesto může existovat hranice, ani ne tak Boží trpělivosti, jako spíše hranice prostoru a času, tedy příležitostí, které máme k dispozici, abychom z Boží trpělivosti těžili; hranice, která se může stát stopkou způsobenou náhlou a nepředvídanou smrtí. Ale také tolika jinými věcmi.

Jak snadno mohou naše peníze vylétnout komínem. Jsme na výsluní, poté sedíme na řeřavém uhlí.

Boží trpělivost je nabídkou času vrátit se v situaci, kdy už lidsky není cesty zpět. Kdy mám srdce jako v kleštích. Ale můžeme tuto příležitost promarnit nebo promrhat. Cožpak nás nevyhnutelné stárnutí nepřivádí do paniky nebo do pozice mrtvého brouka? Děláme, že se nás netýká? Čas je něco jako Boží taktovka, která přikáže pauzu. Bez času není trpělivosti. Dává prostor Boží trpělivosti, která je ve své podstatě respektem k naší svobodě. Zdá se být téměř ochotná čekat, dokud se nebudeme cítit připraveni. „Dávejte dobrý pozor, bratři, jak se máte chovat, ne jako nemoudří, ale jako moudří; dobře využívejte času, protože žijeme ve zlých dobách.“ (Ef 5,15) Jinými slovy, Bohu trpělivost nedojde, ale nám může dojít čas, abychom z Boží trpělivosti měli užitek. Tak můžeme číst i události současné: času zbývá málo. Potřeba dnešního lidstva činit pokání a obrátit se k Bohu se stává naléhavou. Stále naléhavější. Potřebujeme tento postní sicflajš. Než bude pozdě!

4. neděle postní

Radost ze znovuzískání něčeho cenného, co bylo ztraceno

Známe rozkošné Lukášovo vyprávění o Zacheovi, hlavním výběřčím daní v Jerichu (Lk 19,1–10). Byl malé postavy, navíc velice zvědavý. Vylezl na platan, aby zahlédl procházejícího Ježíše. Byl Ježíšem nadšen. Po jeho obrácení se Ježíš nechal pozvat, aby strávil den v jeho domě. Drobná událost je příkladem rostoucí Ježíšovy popularity mezi „celníky a hříšníky“, tj. zavrženými a opovrhovanými členy izraelské společnosti, kteří jeho poselství vítali a všichni ho přicházeli poslouchat (Lk 15,1). Tím je uvedeno pravděpodobně nejznámější z Ježíšových podobenství: podobenství o marnotratném synovi. Těm, kteří reptají a obviňují ho, že přijímá hříšníky do své společnosti, a dokonce se poníží tím, že s nimi jí (Lk 15,2), vypráví tři podobenství ilustrující prostou radost ze znovuzískání něčeho cenného, co bylo ztraceno. Pastýř nachází ztracenou ovečku. Ježíš komentuje slovy: „V nebi je větší radost nad jedním hříšníkem“ (Lk 15,7). Žena, která se potýká s domácí krizí, neboť ztratila cennou minci a hledá ji nahoře i dole po celém domě, až ji nakonec najde. Ježíš komentuje její triumf: „Právě tak je velká radost před Božími anděly nad jedním hříšníkem, který činí pokání.“ (Lk 15,9–10)

Vše vrcholí podobenstvím o marnotratném synu. Výraz marnotratný pro pojmenování celého podobenství byl poprvé použit v latinské Bibli Vulgátě (prodigus). Příběh začínající slovy: „Byl jeden člověk, který měl dva syny“ (Lk 15,11) naznačuje dlouhou starobylou tradici vyprávění, jež obsahují životní moudrost. Začínají tak pohádky, dějiny národů (Romulus a Remus, Václav a Boleslav). I příběh o Izákových synech začíná podobně. Platí biblická slova: „Kdo miluje moudrost, dělá radost svému otci, kdo se stýká s nevěstkami, mrhá svým statkem.“ (Př 29,3) Samotný příběh nepoučitelných mladíků je starý jako lidstvo samo: jak snadno člověk přijde o své peníze. Zde se nedozvíme nic nového. Nelze než souhlasit. Bezmoc rodičů (kteří pravděpodobně byli rovněž marnotratnými dětmi) o tom vypráví. Pod tím vším se vine něco, na čem Ježíši záleží nejvíce. Žádný lidský příběh, i s těmi nejotřesnějšími zážitky, které umějí přitáhnout neomylně bulvární tisk, nemůže zastřít to, o čem Kristus svědčí: o věčně čekajícím, vyhlížejícím Otci. S ním je možné, při troše dobré vůle, radostně souhlasit.

Vrcholné sdělení podobenství sleduje ještě jiný cíl. Nezapomeňme, že podobenství je určeno těm, kteří nepřenesou přes srdce, že Ježíš dává přednost lidem na periférii. Mají za to, že jim tím vmete do tváře zostuzení. Uráží jejich náboženskou ješitnost. Tou nemusí být jen třásničky tradicionalistů, ani holedbání pokrokářů. Všimněme si jednoho momentu: žárlivost na dobro, které člověk nezaslouženě dostává od Boha, je ospravedlněna racionálně a prakticky. Kdo to všechno zaplatí.

Z toho roste úporná nevraživost k tomu, co Otec naplánuje: slavit návrat. Otázka je sžíravá: Znamená to, že Bůh miluje hříšníky více než spravedlivé, poslušné a bohabojné? Skrýváme ji za maskou rozumu. Za ní člověk schovává to, co klasická morálka obvykle nazývá pevným záměrem k nápravě. Řekněme si na rovinu: Není vlastně pro nás kyselou zkouškou skutečného pokání ochota projevit ho ve svém chování?

Čtvrtá neděle postní je také známá jako neděle radosti neboli neděle Laetare. Úvodní verš mše je převzat z Iz 66,10-11 a vybízí nás: „Raduj se, Jeruzaléme!“ Raduj se církvi. Mše svatá v této fázi postní doby oslavuje radost z odpuštění, a to jak radost Boha Otce z odpuštění těm, kdo se k němu vracejí v pokání, tak radost lidí, těch, kterým Bůh bezpodmínečně odpouští. Radost zahání pokušení závisti. A toto pokušení dlužno nepodceňovat.

5. neděle postní

Jak málo znamenají lidské odsudky před tím, na co se bude ptát Bůh sám

Bezděky si řekneme: patří příběh o ženě přistižené při cizoložství (Jan 7,53–8,11) vůbec do Janova evangelia? Nejstarší řecké rukopisy jej nemají, stylem ani jazykem se vůbec nepodobá ostatním částem evangelia! Biblisté jej považují za pozdější vložku. Spíše se lépe hodí do Lukášova evangelia. V některých rukopisech se nachází v části popisující Ježíšovo působení v jeruzalémském chrámu (Lk 21,37-38). Ať tak či onak, je součástí popisu závěrečného střetu Ježíše s jeho odpůrci v chrámu, zákoníky a farizeji (Jan 8,3). Možná je ohlasem jeruzalémského sněmu: křesťanští konvertité se mají vyhýbat necudnosti, doslova πορνεία (Sk 15,29). Postoj k závažným sexuálním hříchům má být zvláště přísný. Ale ne zdrcující.

Všimněme se nejdříve, jak se napětí stupňuje. Ježíš postupně směřuje ke svému konečnému cíli (Lk 9,51; 13,22). Chce vrcholnou měrou naplnit své prorocké poslání, aby zahájil éru Božího království, a při tom zemřít (Lk 19,28-46). Podobně jako proroci před ním (Lk 13,33). Ježíš proto volí čas svého příjezdu do Jeruzaléma: svátek paschy. Bude zde nejvíce poutníků z celého Středomoří. Mezi jeho nepřáteli se rýsuje shoda, že se ho zbaví. (Lk 19,47-48). Učí a jeho protivníci mu kladou politické otázky: na názor ohledně placení daní římské okupační moci (Mt 22,15-17). Nutí ho volit: Mojžíšův zákon a ukamenování. Tím si vyslouží nelibost Římanů, Židům přece vzali oprávnění udělovat trest smrti (Jan 18,31). Nebo se podřídit okupantům, nerespektovat Mojžíšův zákon. Ježíš odpovídá slavnou větou, která se zapíše do dějin: „Kdo z vás je bez hříchu, ať první hodí po ní kamenem.“ (Jan 8,7). Kdyby citoval správně Zákon: „Svědkové na hříšníci vztáhnou ruku jako první, aby ji usmrtili; potom všechen ostatní lid. Tak odstraníš zlo ze svého středu“ (Dt 17,7), situace by byla jasná. Ale on se ptá jinak: Kdo je sám bez hříchu, ať začne s vykonáním rozsudku.

Odjakživa se vykladači nemohli ubránit všetečné poznámce: Cože to Ježíš psal prstem na zem. Možná to byl nápis, který se záhadně objevil na zdi při hostině, který prorok Daniel vyložil: „Bůh spočítal dny tvého království.“ Můžeme si zde dosadit každý z nás něco jiného. Ale neutíkejme před tím podstatným. Jak málo znamenají lidské odsudky před tím, na co se bude ptát Bůh sám. Ono oslovení „ženo“(!) je oslovení, které Ježíš použil při setkání s Marií Magdalénou při svém zmrtvýchvstání (Jan 20,15) nebo se svou matku v Káně i z kříže (Jan 2,4; 19,26). Znělo by asi jako vzácná paní. Proti povrchnímu mínění lidských soudů stojí božské: κατάκρίνω = odsoudit k smrti, vynést hrdelní trest. Je to jako bouchnutí kladívkem na soudu, kde všechno ztichne s očima upřenými na soudce. Spáchala,

co zaslouží trest, ale nebyla shledána vinnou. Nezajímal se ani tak o její údajně zločinné jednání, kterým porušila zákon a právně si zasloužila smrt, nýbrž o hříšnost jejího chování, kterým znehodnotila své manželství a svého manžela, chování, které jí nyní Ježíš odpustil, a propustil ji s poukazem, aby své cizoložství neopakovala a vše napravila. O několik veršů později v této Janově kapitole Ježíš upozorňuje své nepřátele: „Já nikoho nesoudím.“ (Jan 8,15) Ale nechal se před očima žen odsoudit (Jan 23,49).

Podobně nechal na sebe dopadnout odsudek svých rodičů, když se ztratil v chrámě a oni mu vyčinili: „Proč jsi nám to udělal.“ Byl v království Otce. Zde platí jiná logika, která stále proniká tento svět tam, kde církev ukazuje pravou Kristovu tvář: „Odpustils vinu svému lidu, přikryl jsi všechny jeho hříchy. Zadržels všechno své rozhořčení, uklidnil jsi žár svého hněvu. Obnov nás, Bože, náš spasiteli, odlož svou nevoli proti nám! Což se navěky budeš na nás zlobit, roztáhneš svůj hněv na všechna pokolení? Což nám už nevrátíš život, aby se tvůj lid radoval v tobě?“ (Žl 85,3–7) Důvod toho, proč stále budeme číst s užitkem příběh o odpuštění cizoložné ženě, nemůže být přesvědčivější. Pravá Otcova tvář. Máme v příběhu dýchat zcela jiné ovzduší a vůni, než nám dovoluje svět našich omezených horizontů.

Květná neděle

Jednou z nejdramatičtějších scén v evangeliích je...

Pašijová neděle nám nabízí nejdelší čtení evangelia v roce. První křesťané znali osnovu událostí pašijového příběhu; obdobně jako jejich židovští současníci každoročně v rámci oslav svátku Pesach recitovali vyprávění o vyjití z Egypta, tak si křesťané navzájem připomínali exodus, který Ježíš uskutečnil v Jeruzalémě (Lk 9,31). Lukáš však tento příběh vyprávěl po svém a tradiční vyprávění doplnil, vynechal a upravil. Všimněme si toho podrobněji.

Vybíráme čtyři body z třiceti veršů, které nám Lukáš předkládá ještě předtím, než přejde k vlastnímu pašijovému příběhu. První z nich je jeho ustanovení eucharistie. Lukášovo vyprávění je zvláštní tím, že Ježíš podává učedníkům kalich dvakrát. Po vzoru Matouše (26,28) a Marka (14,24) nemluví o krvi smlouvy, ale podobně jako Pavel Korintánům o nové smlouvě (1Kor 11,25). Tuto novou smlouvu přislíbili proroci (Jer 31,31; Ez 36,26); je v protikladu ke smlouvě, kterou slavil Mojžíš na hoře Sinaj (Ex 24,8). Jeho krev se nedává za mnohé jako u Marka a Matouše, ale za vás. Lukáš je zde, stejně jako jinde (Lk 6,20), velmi osobní. Lukáš, stejně jako Pavel, přidává také Ježíšův pokyn, že se tak má dít na jeho památku (1Kor 11,25).

V předmluvě k evangeliu Lukáš uvedl, že události, které popisuje, chce vylíčit uspořádaně (Lk 1,3). Události známé z jiných evangelií se tak u Lukáše nacházejí na jiném místě. Příkladem je spor učedníků o tom, kdo je z nich největší: u Marka je situován během Ježíšovy cesty do Jeruzaléma (Mk 9,34), Lukáš jej zahrnuje do svého líčení Poslední večeře. Poslední slovo má Ježíš: byl mezi nimi jako ten, kdo slouží (Lk 22,27). V Janově evangeliu plnil povinnost služebníka, když umýval nohy svým učedníkům (Jan 13,1–20). Takové Ježíšovy výroky a činy nám připomínají, jak byly události na Kalvárii v prvotní církvi chápány jako naplnění Izaiášových prorocství o služebníkovi (Iz 52,13–53,12). Ježíš šel na smrt jako služebník, který vzal na sebe naše slabosti a nesl naše nemoci (Iz 53,4; Mt 8,17).

Lukáš v celém svém evangeliu zdůrazňuje Ježíšovu osobní péči o učedníky. Petra na jeho výzvu ujistil: „Neboj se!“ (Lk 5,10). Než vybral Dvanáct, celou noc se modlil (Lk 6,12). Po svém zmrtvýchvstání doprovázel dva zoufalé učedníky na cestě do Emauz (Lk 24,15). A tak před svým umučením, touto největší krizí, pronese zvláštní modlitbu za Šimona Petra, svého předního učedníka, plně si vědom jeho zrady, které se dopustí (Lk 22,31). Nyní, když Ježíš zaujal své místo po pravici Boží moci (Lk 22,69), zůstává naším obhájcem (1Jan 2,1), jak se to dozvěděl Štěpán při svém vidění Ježíše, když byl kamenován k smrti (Sk 7,56).

Jednou z nejdramatičtějších scén v evangeliích je Ježíšova osobní modlitba před jeho zatčením. Lukáš tuto scénu popisuje po svém. Místo, kde se odehrává, nazývá

Olivová hora, nikoli Getsemany. Všichni učedníci následovali Ježíše, který je před a po své vlastní modlitbě oslovil slovy: „Modlete se, abyste nepřišli do pokušení.“ On sám se modlí k Bohu jako ke svému Otci slovy připomínajícími modlitbu, kterou předtím naučil své učedníky a kterou nazýváme modlitbou Páně (Lk 11,1-4). Dává jim i nám příklad. Učedníkům téměř ani nevyčítá, že usnuli, a Ježíš svou vlastní modlitbu neopakuje (Mt 26,36-46; Mk 14,32-42).

V samotné přípravě celého dramatu Kristova utrpení nacházíme tyto čtyři drobnosti, k nimž činíme tyto drobné poznámky. O to více se zaposlouchejme do celého vyprávění pašijové neděle. Srdce učedníka nejen s Kristem prožívá jeho cestu, ale činí nabídku svého srdce, že ji chce nechat vstoupit do svého vlastního života.

Zelený čtvrtek

Příprava na velikonoční svátky a jejich slavení

V posledních dnech postní doby je každý z nás při liturgii Svatého týdne pozván, aby zvláštním způsobem byl s Ježíšem. Tato doba je „srdcem tajemství naší spásy“ (papež František). Je časem, kdy se o milost být skutečně s Ježíšem modlíme. Můžeme si nejen uvědomit, co vytrpěl, ale i to, jaký dopad na mě má jeho život, smrt a vzkříšení.

Existují tři slovesa, jejichž prostřednictvím můžeme lépe pochopit, jak můžeme do dynamiky velikonočního třídní (triduum) vstoupit: pamatovat, zůstat a radovat se. Popisují naši vnitřní účast. K tomu, abychom si byli toho všeho osobněji vědomi, nestačí jen bdít a pozorovat, je třeba také přiměřeně reagovat na to, co prožíváme. Co si přejeme dělat nebo co můžeme udělat na oplátku, jak splácet náš nesplatitelný dluh?

Zelený čtvrtek – pamatovat

Jádrem liturgie Zeleného čtvrtku je úkon, čin, událost vzpomínání, jímž se připomíná a zpřítomňuje Poslední večeře. Večerní mše svatá (památka Večeře Páně) je jedinou mší v tento den (mimo katedrálu). Bílá nebo zlatá roucha nám připomínají, že se jedná o radostnou událost. To samé připomíná zvonění zvonů při Gloria. V čem hledat kořen našeho slavení? V tom, že si připomínáme, že Ježíš a jeho přátelé slavili Paschu: připomínali si osvobození Izraele Bohem, jeho propuštění z egyptského otroctví a následně i vstup do zaslíbené země. Tuto první Paschu nám připomíná první čtení mše (Ex 12,1–8.11–14). Pro Ježíše však tato slavnost znamenala mnohem víc. S jídlem Ježíš nabízí způsob našeho propojení a sjednocení s Bohem, které jsou víc než jen vzpomínka a vnější rituál. Chléb a víno této velikonoční hostiny činí svým tělem a krví. O to se dělí se svými společníky. Zajišťuje těmito reálnými symboly, aby jeho podstata zůstala s těmi, s nimiž sdílí svůj život a poslání. Stáváme se tím, co jíme. Stáváme se účastníky stejného vztahu, jaký má on s Otcem.

Máte pocit, roste v nás ujištění, proniká nás živá víra, že se při svatém přijímání stáváte tím, co jíte? Pokud ano, jaký je rozdíl mezi pocitem, ujištěním, pronikáním? Máte pocit, že se účastníte stejného vztahu, jaký měl Ježíš se svým otcem, vztahu milovaného dítěte? Pokud s tím bojujete, co vám v tom brání?

Mše svatá, památka Večeře Páně, však nemá pouze jedno téma: svátostné připomínání ustanovení eucharistie. V evangeliu slyšíme o dalším úkonu, k němuž jsme povoláni, abychom se na Ježíšově památce podíleli. Hovoří o umývání nohou. Učedníci byli šokováni, vyvedeni z míry tím, že jim Ježíš, jejich Mistr, myje nohy.

Zvláště Petr s tím zápasil a zpočátku odmítal, i když pod Ježíšovým vedením nakonec dovolil, aby mu nohy umyli, i když plně nechápal, co Ježíš dělá.

Ani my nemusíme plně rozumět, a proto je důležité věnovat čas modlitbě při mytí nohou. Ignác by nás vyzval, abychom si tu scénu představili. Kdybyste byli na takové slavnosti, kde byste byli vy? Kdo by tam byl s vámi? Jak by se do toho zapojil Ježíš? Dovolili byste mu, aby vám umyl nohy? Může být těžké docenit, jak to ve skutečnosti vypadalo: když kněz a členové shromáždění tuto scénu přehrávají při mši na Zelený čtvrtek, uředníci si často z ohleduplnosti ke knězi předem umyjí nohy, ale nohy Ježíšových uředníků by byly zaprášené, špinavé, možná i zapáchající. Přesto před nimi Ježíš poklekl a jednal jako jejich služebník.

Možná nemáte problém dovolit Ježíši, aby vám umyl nohy, a tak vás možná Ježíš ve vaší modlitbě vede k tomu, abyste umyli nohy druhým. Čí nohy by to mohly být? Dokážete to?

Velký pátek

Velký pátek – zůstaňte, setrvejte, neodcházejte

Oltář je zcela obnažený, bez kříže, bez svící a bez pláten. Velký pátek: křížová cesta, cesta, na které Kristus potkává svědky oslavy svého utrpení Páně. Setrvejte se mnou. To byla výzva, s níž zápasili i učedníci: po Ježíšově zatčení v Getsemanské zahradě utekli. Liturgii Velkého pátku neslavíme mší svatou. Hostie, které přijímáme při svatém přijímání, byly posvěceny v noci na Zelený čtvrtek. Je to slavnostní den, den půstu a zdrženlivosti, jak předpisuje církev. Připomíná Ježíšovo umučení a smrt a pochmurná nálada bohoslužby tomu odpovídá. Bohoslužba začíná a končí v tichu. Vstupují kněží a jejich prvním úkonem je pokleknutí vleže (prostrace) před oltářem, čímž vyjadřují zármutek a bolest církve. Lidé pokleknou. Když znovu slyšíme o utrpení našeho Pána Ježíše Krista, připomínáme si, čím Ježíš pro nás dobrovolně a z lásky prošel. Ignác by nás na tomto místě chtěl požádat, abychom byli s Ježíšem v jeho utrpení, abychom ho nebrali na sebe, ale abychom mu byli v jeho úzkosti plně přítomni. Abychom byli s ním. Křížová cesta nabízí příklad toho, co to znamená: Veronika uprostřed Ježíšovy dlouhé cesty na Kalvárii vystoupila z davu a vykonala laskavý skutek jako odpověď na jeho utrpení. Udělali jste to někdy pro někoho? Pokud ano, jak?

Když se modlíme přímlyvy skutečně univerzální, jak nám byly předány tradicí a vyjadřují naše modlitby za všechny lidi a potřeby našeho světa, připomínáme si, že Kristovo utrpení zahrnuje nejen vás nebo mě, ale celé stvoření. Naznačují všeobecnou moc a sílu Kristova umučení, neboť on visel na kříži za spásu celého světa.

Když uctíváme kříž a projevujeme svou lásku k tomu, který nás tolik miloval, až za nás zemřel, připomínáme si mnoho způsobů, jakými Ježíš trpí i dnes, a to prostřednictvím lidí, které známe, lidí, které neznáme, a celého přirozeného světa. Dnes se díváme nejen na kříž, ale na Kristovo zmučené tělo. Můžeme jej vidět na Ukrajině: skutečné, zmučené Kristovo tělo. Vzpomeňme na kříž vyrobený ze dřeva lodí, na nichž se přepravovali lidé prchající před konflikty, chudobou, ekologickými krizemi a zneužíváním moci, lodí, které se potopily na cestě do bezpečí. Stojíme vždy znovu u paty současných křížů. Když letos prožíváme Velký pátek, vzpomeňte si na současné kříže, o kterých víte. Dokážete být přítomni s Ježíšem u jejich nohou jako Maria a ženy? Můžete být Ježíšovým milovaným učedníkem a být kanálem naděje, lásky a milosrdenství ve své vesnici, městě či městečku?

Rovněž následující den, Bílá sobota, je dnem, kdy zůstáváme. Je dnem ztišení, dnem u hrobu. Ježíš je mrtev; ten, který nás miloval až k smrti, odešel. Ignác nás

vyzývá, abychom tento den strávili s Marií, Ježíšovou Matkou, abychom s ní byli v tomto čase; abychom využili všech svých smyslů a prožili, jaký byl tento den pro ni, než se se západem slunce přesuneme do času velké radosti.

Bílá sobota

Bílá sobota a Velikonoční vigilie – radujte se

Když vstupujeme do velikonoční vigilie, jsme povzbuzeni výzvou: Všechny obřady velikonoční vigilie se konají v noci. Ať nezačínají před začátkem noci a skončí před nedělním svítáním. O Bílé sobotě říkáme, že byla včera. Po západu slunce začíná nové dnes. Stmívá se sice, scházíme se za tmy k oslavě velikonoční vigilie, protože Slunce jistě vyjde. Úsvit je jistý jak Kristovo zmrtvýchvstání. Tato liturgie znovu vypráví příběh naší spásy od stvoření až po vzkříšení. Žijeme v době po vzkříšení Kristově, která zahrnuje jeho i naši smrt.

Začínáme venku, mimo chrám, liturgií světla. Zapálí se oheň a od něj také velikonoční svíce. Světlo se kousek po kousku šíří po celém kostele a krásně symbolicky vidíme vítězství Kristova světla nad temnotou kostela a symbolicky i našeho světa. Roucha jsou opět bílá (nebo zlatá), do kropenky se vrací svěcená voda a zvony se opět rozezní. V Exultetu, chvalozpěvu nad velikonoční svící po liturgii světla, slyšíme, že toto je naší nocí, v níž se jedná o vše. A tak tomu také je: noc nad všechny ostatní, kdy slavíme naše vykoupení, osvobození od hříchu a smrti a radost z toho, že jsme dětmi vzkříšení. Při liturgii slova si připomínáme náš smluvní vztah s Bohem, který byl zpečetěn Ježíšovým životem, smrtí a vzkříšením. Pokud mají být pokřtěni noví členové církve, děje se tak také při této mši a jsou přijati do těla církve, které je oživeno novým životem Velikonoc. Velikonoční vigilie je liturgie velké radosti, nebeského veselí, které nemůže být jen naše. Musíme se o ni podělit, a tak jsme na konci mše svaté vysláni na misi, abychom oslavili Boha svým životem. Děláme to? Dokážete se po vyslechnutí a prožití příběhu o své a naší společné spásě nechat o letošních Velikonocích proměnit?

Zaujetí tohoto rozpoložení srdce nás mění! A tak by tomu mělo být i v případě Velikonočního tridua. Naše pochopení a bytí s Ježíšem v jeho utrpení a následné sdílení radosti z jeho zmrtvýchvstání by nás mohlo změnit, mělo by změnit především mě osobně. Mohu se rozhodnout nezapojit se do toho, co vidím, slyším, prožívám v liturgii Velikonočního tridua, ale to samo o sobě je odpověď - a ta mě také mění. Ale to přece bytostně nechci! Chci se nechat vtáhnout do obrazu, který v nás liturgie kreslí a naše svoboda dokončuje. Dotváří mou tvář, která se dívá k Pánu, který přichází.

Jaká bude tedy vaše odpověď o letošních Velikonocích? Jaká si přejete, aby byla? Mluvte s Bohem, jako mluví přítel s přítelem, o dnech, které se chystáte strávit společně.

2. neděle velikonoční

Pán se s našimi hroby nesmířil

Životní neúspěchy, zklamání a zášť pomalu zavírají dveře našich srdcí. Své pocity zmrazíme, abychom už netrpěli. Přáli bychom si, aby vše probíhalo jinak. Dokonce ani Bůh nereaguje vždy na naše očekávání. Pak bychom se mohli vzdát života. Můžeme se uzavřít jako v hrobce. Někdy do něj vložíme kámen a už o něm nechceme vědět. Pán se však s našimi hroby nesmířil a nadále usiluje o to, aby byl tento kámen odstraněn.

Učedníci jsou také zklamaní a rezignovaní. Strach je zablokoval, už se nemohou dostat ze svého smutku. Ježíšův hrob je nyní otevřený, ale oni ho nemohou vidět, protože horní místnost je zavřená. Dveře horní místnosti se zavřely, ale Ježíš nerezignuje. Vzkříšený vstupuje do našich životů navzdory naší uzavřenosti. Na místo strachu a zklamání, které se tolik podobají našemu srdci, přináší Ježíš především pokoj. Je to znamení jeho přítomnosti. Ježíš se dává poznat, ukazuje učedníkům znamení svého umučení. Tento příběh má pokračování. Toto utrpení nebylo zbytečné. Právě toto poznání vyvolává v srdcích učedníků radost. Radost se rodí, když rozpoznáváme stopy Boží přítomnosti i v těžkostech života.

Můžeme si být jisti, že tato radost je znamením Boží přítomnosti, když nás nenechává v klidu, když nezůstáváme stát na místě, když nevyprchá tak rychle jako bujaré pití šumivého nápoje. Učedníci jsou vyzváni, aby vyšli ven a hlásali. Zkušenost s Bohem se automaticky nepromítne do odvahy následovat: po osmi dnech jsou dveře horní místnosti stále zavřené. Je to postupná cesta. Ježíš se trpělivě vrací a dává nám zakoušet svou přítomnost, dokud se něco neodemkne.

Ve zkušenosti víry dochází k důvěrné komunikaci mezi Pánem a učedníky: Ježíš na ně dýchá, aby jim předal svůj život. Jeho Duch do nás vstupuje a dodává nám odvahu. Rozhodně to nejsou naše zásluhy, které nás učiní schopnými hlásat evangelium, ale jeho přítomnost v nás. I zde je znamení, které nám umožňuje poznat Pána: Ježíšův Duch je duchem odpuštění. Nelze hlásat evangelium ve jménu Ježíše, když nejsme schopni odpouštět.

Je těžké očekávat, že druzí uvěří v Ježíšovu přítomnost uprostřed nás, když my sami nejsme schopni svědčit o radosti a odpuštění, které jsou znamením Boží přítomnosti. Tomáš se pravděpodobně nacházel právě v této situaci, velmi podobné dnešnímu člověku, který není schopen uvěřit v Boží přítomnost kvůli svědectví těch, kteří se vydávají za jeho učedníky.

Tomáš se nazývá Didymus, tedy dvojník nebo dvojče, a v tomto smyslu se nám podobá. Mohli bychom říci, že Tomáš je svým způsobem dvojčetem každého

učedníka, můžeme v něm vidět svou vlastní nejednoznačnost. Tomáš je dvojí, protože částečně věří a částečně nevěří. Také jeho vztah k družině apoštolů je dvojí: je částečně přítomný a částečně vzdálený. Ne svědectví učedníků, ale pouze osobní setkání s Ježíšem dokáže proměnit a sjednotit jeho srdce.

Tímto způsobem jsme povoláni ke své odpovědnosti. Zmrtvýchvstalý nám klade dramatickou otázku: Jak velkou zodpovědnost máme za nevíru dnešního člověka? Začtème se uvnitř: Co nás přimělo zavřít dveře našeho srdce a co nám může pomoci je otevřít? Stojím v této chvíli svého života na místě, nebo jdu hlásat evangelium?

3. neděle velikonoční

Odvážit se vstoupit do Apokalypsy

Mnoho dobrých lidí přiznává, že je kniha Zjevení zneklidňuje. Její obsah jim připadá zvláštní a cizí. Vyprávění je obtížné sledovat. Symbolika zvířat, která vycházejí z moře, čísel napsaných na pravé ruce a znamení na čele nás mate. Je zde příliš mnoho ran a příliš mnoho násilí. Zdá se, že se dozvídáme příliš mnoho o andělech a příliš málo o lidech, jako jsme my. A také víme, že jde o text, který je neustále zneužíván lidmi, kteří v něm hledají informace o událostech v naší době a spekulují o datu konce světa.

Přesto je to biblická kniha, a když se v naší liturgii čte jako *slovo Boží*, odpovídáme: *Bohu díky*. Je to poslední z biblických knih, poslední kapitola celé Bible. Jak bychom se cítili, kdybychom některou knihu nepřečetli až do konce? Celá kniha začíná slovy: „Zjevení Ježíše Krista.“ A končí slovy: „Milost Pána Ježíše buď se všemi!“ Začíná a končí Kristovým jménem. Je to jeho zjevení (Zj 1,1). Končí *Amen*, oslavujícím *milost Pána Ježíše* (Zj 22,21). Slibuje požehnání těm, kdo ji čtou, i těm, kdo ji poslouchají a „zachovávají, co je v tomto zjevení napsáno“ (Zj 1,3). Zajímavé je, že všechny hlavní křesťanské tradice ji uznávají jako součást Písma svatého. U jiných knih se vedly diskuze, některé do kánonu přijaty nebyly.

Církev se k této knize staví, zdá se, obezřetně. Během liturgie o nedělích se čte jen sedmkrát: o svátku Krista Krále v roce B nedělního cyklu a o velikonočních nedělích v roce C. Jak se na ně dívat? Jako na bránu či vstup do celé knihy. Jaký záměr sledovali tvůrci lekcionáře? Povzbudit nás k hlubšímu proniknutí do velikonočního tajemství, víry a radosti.

Minulou neděli, v neděli Božího milosrdenství, jsme četli z první kapitoly (Zj 1,9-13.17-19). Dnes se vedou diskuze nad tím, jestli evangelista Jan je i autorem této knihy. Pravdou je, že podobně jako existuje vztah mezi Lukášovým evangeliem a Skutky apoštolskými, existuje souvislost mezi Janovým evangeliem a Apokalypsou. Podobně je chápán čas nové epochy: v evangeliu nastává hodina, „kdy opravdoví Boží ctitelé budou Otce uctívat v duchu a v pravdě“ (Jan 4,23). Apokalypsa hovoří o tom, že se mu dostalo zjevení v „den Páně“ (Zj 1,10). Ježíš v obou knihách hovoří o tom, že je živý: Martě u hrobu říká, že je „vzkříšení a život“ (Jan 11,25) a jako dobrý pastýř přišel, „aby měly život a aby ho měly v hojnosti“. V Apokalypse o sobě říká nejen to, že je „První i Poslední“ (Zj 1,17; ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος), ale je „živý“ (Zj 4,10; ὁ ζῶν) Tento Jan nazývá sám sebe *naším bratrem*: „Jan, váš bratr“ (Zj 1,9). Je plný duchovního poznání: čte v knize života (Zj 3,5; a jinde) a čerpá ze stromu života (Zj 2,7, další). Svůj život chápe jako součást života církve v nesnázích kvůli „hlásání Božího slova a pro svědectví o Ježíšovi“ (Zj 1,9) Můžeme si ho představit, jak z

Patmosu hledí přes moře k sedmi asijským církvím, které byly adresáty jeho knihy. Toužil by je znovu spatřit; jediné, co může udělat, je poslat jim dopisy, které nyní čtete. Cítí to, co apoštol Pavel ve vězení: „Bůh je mi svědkem, jak po vás po všech toužím láskou Krista Ježíše.“ (Flp 1,8).

Pokud jde o sedm církví v Asii, v následujících dvou kapitolách knihy si přečtete katalogy jejich nedostatků a kvalit. Všimneme si, že Kristus je uprostřed těchto církví. On je *Emanuel*, Bůh s námi (Mt 1,23). Nasloucháme tomu, co nám chce říci. Mluví s námi vzkříšený Kristus: „Byl jsem mrtev, a hle - jsem živ na věky věků a mám klíče od smrti a podsvětí“ (Zj 1,18). Proto se čte rovněž tehdy, když pohřbíváme naše zemřelé. Můžeme si říci: jaký list by napsal asi nám, církvi v českých zemích, na Moravě a ve Slezsku, která v synodálním procesu mimo jiné pojmenovává své nedostatky a vlastnosti?

Pro život církve je důležitá účast na nebeské liturgii. To je obsahem čtení z Apokalypsy o dnešní třetí neděli velikonoční (Zj 5,11–14). Jednou z podmínek nutných k tomu, aby prorok byl za takového uznán, byl důkaz, že byl přítomen nebeské liturgii. Izajáš zanechal živé svědectví o své přítomnosti na takové liturgii. Dodnes při bohoslužbě opakujeme „svatý, svatý, svatý“, které tam slyšel (Iz 6,3-13). Ve Zjevení 4-5 máme od Jana propracovaný popis liturgie, které byl v nebi svědkem, s pečlivým popisem těch, kdo se jí účastní. Naše čtení nám přináší pouze závěrečné verše této bohoslužby. Vše vychází z Kristova příchodu po jeho smrti a vzkříšení. Ohniskem tohoto tajemství, stejně jako v Janově evangeliu, je Beránek (Jan 1,29). Zpívají mu v nebesích neobyčejně vznešený chvalozpěv, v němž je sedmi slovy vyjádřeno, čím mu skutečně vzdáváme náležitou úctu. Sedm je číslo úplnosti. Vzdává se mu nebeská chvála rovnající se oné chvále zacílené k Bohu Otci. Na stejné úrovni je naše pozemská chvála Kristu, vyvýšenému, jak o ní hovoří apoštol Pavel. Kdy jsme účastni nebeské liturgie? Tehdy, když máme „v sobě to smýšlení, jaké měl Kristus Ježíš“ (Flp 2,5–11). Kdo je podobný Beránkovi, zaslouží si podle Jana, aby přijal stejnou „moc, bohatství, moudrost a sílu, čest, slávu i chválu“ (Zj 5,12).

Tato scéna nám připomíná, že kniha Zjevení je liturgickou knihou. Patří ke *dni Páně*. Svým řádem, barvami a hudbou nabízí vzor pro naše pozemské liturgie. I ty by měly vzdávat chválu a čest Bohu a Beránkovi za plné účasti všech přítomných.

4. neděle velikonoční

Nesčetné množství svatých

Apokalypsa představuje velké obrazy, které úzce rozvíjejí naplnění předobrazů Starého zákona. Je dovršením celého Písma. Zjevuje i zvěstuje to, jak lidské dějiny vstupují do věčnosti. Církev sama sebe představuje v obrazu chrámu. Tento obraz v sobě nese hluboké povědomí Božího lidu. V čem spočívá? V živém vědomí, že má podíl na tom, být lůnem Boha Otce, z kterého se vše rodí a skrze něž se vše dovršuje ve věčné slávě. Bůh jako „Matka“ nabízí veškeré stvořené a nestvořené dobro, vyprazdňuje se a dává. Obdarovává. A proto může vše přijmout opět k sobě nazpět tím, že to svým učiní, osvojí si či proměňuje. Eucharistická modlitba se nazývá v řečtině anafora, to znamená výstup. My jako Boží lid nejen kráčíme vpřed, ale také vystupujeme. Když slyšíme slova: „Vzhůru srdce“, dotýkáme se tohoto vzestupného proudu, který liturgie představuje. V liturgii se tento pohyb vzhůru (k eschatonu) začíná. Tento vzestup je u konce tehdy, když kněz vezme chléb a víno a říká: „Skrze něho, s ním a v něm je tvoje všechna čest a sláva, Bože Otče všemohoucí.“ Vše přichází zpět skrze Syna k Otci. Chléb a víno se stávají církví. Eucharistie je cestou do království Božího. Kráčíme před tvář Boha Otce, před trůn Beránka. Eucharistii nedostáváme na tom místě, kde se nacházíme na zemi, nýbrž z času a prostoru, odkud se skutečně slaví, to je v nebi. Co říká kněz před přijímáním? „Blahoslavení ti, kdo jsou pozváni k večeři Beránkově.“ A kde se uskutečňuje hostina Beránka? V království Otce. To se v Apokalypse učíme vidět: svět se dovršuje Božím způsobem. Bůh řídí historii, vládne dějinami, a to způsobem Beránkovým, ne jako lev. Co je tímto způsobem Božím? Darování sebe sama. Bůh nedává dary, ale v jakémkoli obdarování daruje vždy sám sebe.

Je příznačné, že Zjevení sv. apoštola Jana spolu s Listem k Židům jsou na okraji moderní doby. Zůstávají stranou proto, že do popředí je jednostranně kladena lidská racionalita. Ochuzujeme se tím, že obrazy jsou nositeli záměrů činit z člověka konzumenta. Nejsou uváděním k něčemu dál a hlouběji. Nejsme schopni číst jednu věc v druhé. Když se zeptáme běžného člověka po mši svaté, jestli potkal nějakého svatého, na co se ptáme? Jestli vidíme, v čem se dovrší život člověka, toho, kdo je obětí současných válek, jejich strůjce i oběti. Boží lid může lehce zapomenout, že liturgie je branou k věčnosti, kde se setkáme se všemi svatými.

První soubor sedmi kapitol ve Zjevení, který následuje po sedmi listech z druhé a třetí kapitoly Zjevení (Zj 2-3), představuje rozlomení sedmi pečetí. Zabírá celé čtyři kapitoly (Zj 4,1-8,1). V dlouhém intervalu mezi šestou a sedmou pečetí se vracíme k vidění nebe. Všimněme si, k jaké změně došlo. Rozdíl spočívá v přítomnosti lidských bytostí v nebi. Předchozí počítání zahrnovalo 144 000

vyvolených z izraelských kmenů. Nyní si uvědomujeme, že je nelze spočítat, tak mnoho jich je. Jsou to mučedníci a pocházejí ze všech kmenů a národů. Už netrpí; jejich stav je popsán slovy z Izajáše: „Nebudou mít hlad ani žízeň, nebude je trýznit úžeh ani slunce. Povede je ten, který se nad nimi slitoval, a přivede je k pramenům vody.“ (Iz 49,10). Kristus se znovu zjevuje, tentokrát nejen jako Beránek, ale jako jejich Pastýř. Opět si všímáme paralely s Janovým evangeliem, kde nacházíme nejúplnější popis Krista sebe sama jako dobrého pastýře (Jan 10,11-18).

Verše z této kapitoly se čtou každoročně na svátek Všech svatých a mohou nám znít povědomě. Obrovské množství těch, které dokonce ani žádné svátky v liturgickém slově nezaznamenávají, existuje mezi námi. Svátek Všech svatých nám připomíná zástupy lidí, kteří následovali Krista a nejsou uvedeni v oficiálních seznamech kanonizovaných svatých; mnozí z nich položili svůj život mučednickou smrtí. Povoláním každého křesťana je být svatým. Je to slovo, které Pavel používá, když se obrací na křesťany v Římě. Jsou to ti, „které Bůh miluje a které povolal do stavu svatých!

5. neděle velikonoční

Bůh přebývá v lidství

Naše velikonoční čtení se nyní přesouvají dopředu a přivádějí nás k závěrečným kapitolám knihy Zjevení. Zabývají se Kristovým velikonočním vítězstvím. Jeho podobu přibližuje apoštol Pavel. Na otázku, co se to vlastně pro nás stalo Kristovou smrtí a vzkříšením, odpovídá, že došlo k novému stvoření. „Když se tedy někdo stal křesťanem, je to nové stvoření. To staré pominulo, nové nastoupilo.“ (2Kor 5,17) Nic z toho, co Kristovu vítězství předcházelo, nesnese srovnání s tím, co s Kristem přichází: „Vždyť ani obřízka nic není, ani neobřezanost, ale nové stvoření.“ (Gal 6,15) V tomto novém stvoření si Bůh vytváří svůj domov na zemi. V Janově evangeliu Ježíš, když mluví o člověku, který miluje Boha, činí příslib překonávající veškerá očekávání: „Kdo mě miluje, bude zachovávat mé slovo a můj Otec ho bude milovat a přijdeme k němu a učiníme si u něho příbytek.“ (Jan 14,23) Velká část dnešního úryvku z knihy Zjevení je jedním z možných čtení při pohřebních mších. Je to dobrá zpráva evangelia pro truchlící, která je ujišťuje, že díky Kristu „nebude už smrt ani zármutek, nářek ani bolest už nebude, protože co dříve bylo, pominulo“ (Zj 21,22)

V prologu evangelia sv. Jana je řečeno, že Slovo se „utábořilo“, rozložilo svůj stan. Moderní exegeze zde cituje mnohé úryvky Starého zákona. Připomíná nám hluboký význam tohoto obrazu. Když byla archa úmluvy přenesena do chrámu, je rovnou řečeno, že Bůh vstoupil do chrámu jako do stanu, protože utábořit se rovněž znamená položit stan a vstoupit dovnitř. Ale protože tímto stanem je ve skutečnosti lidství, znamená to, že Bůh již stvořil lidství podle Slova, prostřednictvím Slova a v pohledu na Slovo jako na Syna. Když poté v Betlémě Panna porodí Krista, pravého Boha a pravého člověka, Bůh přebývá v lidství. Lidství je tak prožíváno Božím způsobem. Bůh rozloží stan a vstoupí dovnitř, to znamená, že již na počátku času tvoří lidství, aby jej posléze učinil svým vtělením příbytkem Syna. Nejedná se proto o vybudování chrámu a poté dovnitř vložení Boha. Je to Bůh, kdo tvoří člověka a ve vtělení začíná v tomto člověku přebývat jako pravý Bůh a pravý člověk, ne jako nadpozemská energie vložená dovnitř stvoření.

Starozákonní inspiraci nelze přehlédnout. Ezechielovo proroctví končilo viděním nového Jeruzaléma (Ez 48,30–35). Nyní Jan vidí toto svaté město sestupovat z nebe. Jeho jméno zní: „Bůh s nimi“. Dozvídáme se, že jeho základními kameny jsou jména dvanácti Beránkových apoštolů. Na rozdíl od měst římské říše, která měla chrámy zasvěcené císaři, nepotřebovala církev žádný chrám. Sama byla chrámem. To Boží lid posvěcoval chrám. Světlem tohoto živého chrámu je pro Boží lid Boží sláva a lampou Beránek. Nelze nezpomenout, jak se Ježíš v Janově evangeliu prohlásil

za „světlo světa“ (Jan 8,12). To je nový Jeruzalém, kterým se církev na své pouti tímto světem snaží stát. Také Pavel mluví o Jeruzalému shůry, který je svobodný a který je naší matkou (Gal 4,26).

První křesťané měli jasno v jednom. Minius Felix říká, že my křesťané aras non habemus, nemáme oltáře, protože posvátné je osobní. Pascha a její beránek, chrám, kněz, ti všichni jsou přijati do osoby vtěleného Krista, přijati jím a v něm zosobněni. Blízkost přicházejícího Krista je podstata křesťanského chrámu. On je ten nový Jeruzalém, který sestupuje z nebe a ke kterému kráčíme vstříc.

6. neděle velikonoční

Nyní je Pánova přítomnost všude

Krása není to, k čemu již nemůžeš nic přidat, ale to, čemu nemůžeš již nic vzít. O tom hovoří závěrečná část knihy Zjevení, kterou čteme. Podrobně popisuje Svaté město. Jan v předchozích verších zaslechl jeho jméno: snoubenka a nevěsta Beránkova. Tak něžně nazývá svou církev. V těchto verších ji vidí sestupovat z nebe. Snoubenka je církev, nový Boží lid, který v průběhu dějin spojuje všechny národy na zemi. Během Apokalypsy byla viděna jako pronásledovaná, nyní je krásná, oděná drahokamy a je představena jako ideální město, místo neustálého setkávání s Pánem.

Jan je odveden na vysokou horu. Hora byla vždy místem největší blízkosti Boha. Od Boha pochází město. Město je viditelným projevem lidí, kteří v něm žijí, znamená obydlí a obyvatelstvo. Města na zemi jsou vždy nedokonalá, vždy jim něco chybí. Boží město ze Zjevení je dokonalé, je to místo, kde Boží lid přebývá ve své plnosti. Je dokonce tělesným vyjádřením jeho oslaveného stavu. Odráží jeho vnitřní řád, jeho bohatství, jeho slávu, jeho štěstí, jeho vztah k Bohu a jeho nevýslovné spojení s Kristem. Vzorem Božího města je Jeruzalém, město pokoje, střed starozákonních dějin spásy. Na zemi našel naplnění v církvi, v níž Kristus nadále žije a působí.

Září jako drahokam, ale pokud není osvětleno, nemůže ukázat svou nádheru. Jaspis je sám o sobě neprůhledný kámen, autor měl pravděpodobně na mysli jiný druh kamene.

Jan nám nyní ukazuje strukturu Svatého města. Stěny vymezují prostor, v němž bezpečně přebývají proměnění lidé. Brány označují pohyb při vstupu a výstupu. Andělé byli umístěni, aby střežili ztracený ráj, a nyní stojí u jeho bran jako Boží čestná stráž. Dvanáct izraelských kmenů bylo první skupinou lidí, která byla povolána ke vstupu do Svatého města. Proto jsou jejich jména napsána na bráně. Poté byla jejich jména všem lidem oznámena. Všechny národy se budou podílet na slávě svatého města. Již prorok Ezechiel popsal architektonický plán Svatého města. Zde je dokončen. Opakující se číslo dvanáct znamená plnou míru, které dosáhl svět povoláný ke spáse.

Toto nebeské město je oslavená církev, neboť spočívá na dvanácti sloupech, na nichž jsou napsána jména dvanácti Beránkových apoštolů. Všichni občané nebeského města mají podíl na výsadách apoštolů a jejich kázání. Následující verše uvádějí rozměry města, v němž stále převládá číslo dvanáct, a drahé kameny, z nichž je vyrobeno dvanáct podstavců.

Zvláštností tohoto města je, že zde není žádný chrám. Nyní je Pánova přítomnost všude a už není třeba snažit se setkávat s Pánem na určitém místě. Neexistuje ani konkrétní čas, kdy lze Pána nalézt. Blahoslavení již nejsou vázáni dobou práce a odpočinku, jejich jediným zaměstnáním je uctívání Pána. Podobně je to v duchovním životě: mnich je krásný stařec, který již vše ztratil, je již očištěn léty života a odříkání. Nese v sobě pokoj, který mu již nikdo nemůže vzít. Podstatnost je průzračnost, kde již nejsi hlavním činitelem, kdy již nemáš nic, čím by ses mohl chlubit.

Řád věcí se zcela změnil, už není den a noc, slunce a měsíc nemají důvod existovat. Vše je osvětleno nádherou, která pochází od Boha. Beránek, tedy Kristus, je jeho lampou. Právě skrze něj se můžeme těšit z Boží slávy. Mohou nám to přiblížit slova arménského básníka Daniela Varajuna: „Rolník zasévá jménem hostie Pánovy, v každém z mléčně bílých klasů dozraje zítra tělo jeho.“ Dokonalost spočívá ve vidění souvislostí, když odpovídá smyslu stvořeného. A jaký je smysl stvořeného? Ten, k němuž jsme se již mnohokrát vraceli: být pokrmem člověku, který živí svůj vztah s Bohem.

Slavnost Nanebevstoupení Páně

Právo na strom života

Naše velikonoční čtení z knihy Zjevení se chýlí ke konci. Zaznívají poslední slova celé Bible: „Duch i nevěsta volají: ‚Přijď!‘ Kdo to slyší, ať také zvolá: ‚Přijď!‘ A kdo žízní, ať přijde: kdo touží po živé vodě, ať si ji vezme zadarmo.“ (Zj 20,17) „Ten, kdo to dosvědčuje, říká: ‚Ano, přijdu brzy!‘“ (Zj 20,20) Copak není nejdůležitějším úkolem Božího lidu společně volat po dovršení stvoření? A co máme nosit ve svém srdci? To jsou slova nebeské liturgie: „Amen, přijď, Pane Ježíši!“ (Zj 20,20). Opět k nám promlouvá sám Ježíš: „Já jsem alfa i omega, první i poslední, začátek i konec.“ (Zj 20,13) A přichází jedno z nejdůležitějších blahoslavenství celého Nového zákona: Blahoslavení ti, „kdo si vypírají šaty“ (Zj 20,14). Plodem tohoto blahoslavenství je právo na strom života (Gn 2,9). Autor odpovídá vlastní modlitbou: „Amen. Přijď, Pane Ježíši!“ Zde Apokalypsa končí. Samotné liturgické čtení vynechává závěr, v němž se Jan obrací ke svým čtenářům: „Já dosvědčuji každému, kdo slyší prorocká slova této knihy: Kdo by k nim něco přidal, tomu přidá Bůh těch ran, o kterých se píše v této knize. A kdo by ze slov této prorocké knihy něco ubral, tomu ubere Bůh podíl na stromě života a na svatém městě, o kterých se píše v této knize“ (Zj 20,18–19). Končí požehnání: „Milost Pána Ježíše buď se všemi!“ (Zj 20,20)

Tato velikonoční čtení z knihy Zjevení nám pomáhají přijmout pozitivní pohled na tuto knihu. Stejně jako kniha Daniel ve Starém zákoně se svými podivnými zvířaty a úžasnými obrazy mladíků, kteří přežili ohnivě pece, a nápisy na stěnách byla sepsána, aby utěšila a povzbudila lid bojující proti nepřátelským mocnostem, tak i tato apokalypsa byla sepsána, aby povzbudila a utěšila. Někteří tvrdí, že byla namířena proti moci a útlaku Římské říše; jiní, zejména ve středověku, se domnívali, že je proroctvím toho, co čeká církev v nadcházejících letech. V naší době nám může sloužit jako varování, abychom se nepřizpůsobovali hodnotám pouze této země, ale abychom měli na paměti existenci nebeského světa, který k nám přichází shůry, kde přebývá Bůh, Kristus a jeho andělé. Nejsme sami, když „vedeme přece zápas ne proti nějaké obyčejné lidské moci, ale proti knížatům a mocnostem, proti těm, kteří mají svou říši tmy v tomto světě, proti zlým duchům v ovzduší.“ (Ef 6,12). Kristus, který je „svědek spolehlivý a věrný, začátek Božího stvoření.“ (Zj 3,14)

Podívali jsme se na sedm čtení z knihy Zjevení, která slycháme při našich nedělních liturgiích. Dalším krokem je přečíst si dvanáct čtení z této knihy, která jsou prvními čteními posledních dvou týdnů dvouletého cyklu všedních dnů v lekcionáři. Ta nás uvádějí do dalších částí knihy. Zahrnují tři ze sedmi listů církvím (Zj 2,1–5; 3,1–6.14–

22), nabízejí nám další dva pohledy na nebeskou liturgii (Zj 4,1-11; 5,1-10), podávají zprávu o druhém Janově povolání (Zj 10,8-11) a vyprávějí o osudu dvou olivovníků, které mohou symbolizovat smrt Petra a Pavla (Zj 11,4-12). Slyšíme píseň 144 000 vyvolených (Zj 14,1-5) a Mojžíšovu píseň (Zj 15,1-4). Sledujeme pád Babylonu, který předchází vidění Nového Jeruzaléma (Zj 18,1-2.21-23; 19,1-3.9). Po dalších závěrečných viděních (Zj 20,1-4.11-21,2) končíme vyprávěním o řece života (Zj 22,1-7).

Kde ještě v liturgii najdeme úryvky ze Zjevení? Čas od času je slyšíme ve dnech, jako jsou svátky Nanebevzetí Panny Marie (Zj 11,19-12,1-6) a Všech svatých (Zj 7,2-4.9-14). Zařazením tohoto svého bohatství do liturgie nás církev vyzývá, abychom si tuto knihu osvojili, nebo nám slovy závěrečné kapitoly knihy říká: „Hle, přijdu brzo! Blaze tomu, kdo bude zachovávat prorocká slova této knihy!“ (Zj 22,7). A my můžeme odpovědět modlitbou, stejně jako to dělá církev ve své oficiální modlitbě čtyři večery v týdnu, když se připojuje k chvalozpěvům nebeské liturgie s úryvky z kapitol Zj 4-5, 11-12, 15 a 19. Kéž tuto knihu nejen čteme, ale také zakoušíme milost Zmrtvýchvstalého Pána, kterou nám nabízí.

7. neděle velikonoční

Záře ve tváři Zmrtvýchvstalého

Téma slávy zaujímá v Písmu velmi důležité místo. Sláva Hospodina ozařuje celé dějiny Izraele a září na tváři Zmrtvýchvstalého. Je to záře Boží moci, jak se projevuje v jeho zázračných zásazích ve prospěch lidu; je to jeho přítomnost v obdivu, klanění a svaté bázni jeho lidu a všech národů, které ho uznávají jako jediného Boha.

Boží sláva

„Až přijde Syn člověka ve slávě a s ním všichni andělé, posadí se na svůj slavný trůn.“ (Mt 25,31). Co se stane? Bude zničena smrt a všechno mu bude podřizováno (1Kor 15,26–27). A co my? My, služebníci, učedníci, poutníci na zemi, jedni budeme pracovat pro jeho příchod, druzí se po odchodu z tohoto života budou očišťovat a třetí se těšit z jeho slávy. „Všichni však – i když v různém stupni a různým způsobem – jsme navzájem spojeni v téže lásce k Bohu a k bližním a zpíváme týž hymnus slávy našemu Bohu. Neboť všichni, kdo jsou Kristovi a mají jeho Ducha, srůstají v jednu církev a v něm jsou navzájem propojeni. Jednota poutníků s bratry zesnulými v Kristově pokoji se nijak nepřerušuje, ba podle stálé víry církve se ještě posiluje vzájemným sdílením duchovních hodnot.“ (LG 49)

V moderních jazycích slovo sláva vyvolává představu vnějšího lesku, umělých světél a světelné show. V hebrejštině slovo znamenající slávu označuje naopak váhu bytosti v těch okolnostech, v nichž žije. Určuje jeho skutečnou hodnotu, odhaluje jeho nejosobnější zář. Sláva Boží je Bůh sám v celé své velikosti, sláva Kristova je Kristus v plnosti svého bytí. Oslavovat Boha a Krista neznamena levitovat obrovská oblaka kadidla nebo oslepotat hřmotem zlatých trubek, Ne, velebit Boha představuje něco jiného: uznat Boha zde, přihlásit se ke Kristu zde. Uctívat slávu Boží má úzkou souvislost s námi: spojuje povolání člověka svěřené mu Bohem. Přijímá svůj úděl tvora, toho nejkrásnějšího, čím může být: služebníkem Kristova velekněžského Srdce. Jsem tvor, hříšný, obeznámený slávou Boží. Nejvyšším stupněm slávy Boží je spása člověka. Jen člověk však může zneužít své výsady a stavět vysokou věž až do oblak, která sahá až k nebesům a je znamením lidské slávy určené k pádu. Výsledkem je směšná karikatura.

Kristova sláva

Jak si křesťané uvědomili slávu Kristova božství? Slavením tajemství mimořádně plodného: Kristus vstoupil do slávy, byl přijat do slávy. Tím Otec oslavil svého Syna. Výsadním místem, v němž je Kristus uznán za Pána slávy, je právě hodina umučení. V poslušnosti kráčející až k smrti, je oslaven. Stejně i církev: v okamžiku, kdy je

poslušná až k smrti, kdy trpí pro svou věrnost, v okamžiku kříže a mučednictví je již oslavována.

Proto musí být, ono muset plyne ze samotné podstaty Boží slávy, církvi zcela cizí (někdy až příliš do oka bijící) tupě dunící triumfalismus. Církev je ve formě, když je spojena s Kristem. Je ochromena, když je rozpojena či rozdvojena. Vše, co patří člověku, Boha zajímá. Boží slávou je živý člověk, tedy i jeho zápasy.

V něm je naše sláva

Nebe a země pějí slávu Bohu. K tomuto chvalozpěvu se může člověk se svojí inteligencí přihlásit. Boží sláva je dar: je to Bůh, kdo přistupuje k člověku a žádá ho, aby s ním vstoupil do společenství. Ovšem vrchol a zdroj slávy člověka najdeme v liturgii. Sláva Boží je zde poutem jednoty. Cítíme se být jedno srdce a jedna duše? Považujeme za jediné dobro, že jsme spojeni poutem pokoje? Stáváme se jedním tělem a jedním duchem? O čem jiném hovoří Boží slovo: „Ať všichni jsou jedno. Jako ty, Otče, ve mně a já v tobě, tak i oni ať jsou v nás, aby svět uvěřil, že ty jsi mě poslal.“ (Jan 17,21)

Slavnost Soslání Ducha Svatého

V jejich tvářích se na nás dívá On sám

V dobách temnoty, při všech pandemiích, válkách a otřesech, můžeme více než přítomnost Ducha Svatého v srdci pociťovat nepřítomnost a zmatek. Z vlastní zkušenosti však víme, že Kristus je vždy přítomen, volá nás, vede nás i ze tmy: „Ani tma ti nebude tmavá: noc jako den se rozjasní, temno je pro tebe tak jako světlo.“ (Žl 139,12). Zvláštním darem víry, který je prohlubován a potvrzován v celém evangeliu a každodenně zakoušen v liturgii církve, je poznání, že i když se božství skrývá, Bůh pro nás stále pracuje a pracuje. V Kristu je bezpečně dáno zaslíbení, že Bůh náš svět nikdy neopustí a nevydá ho napospas prázdnotě a temnotě.

To může vidět jen víra, a proto víra zdaleka není překážkou lidského údělu, dává sílu věřit v možnost proměny: v nový život a nové začátky. To je nepřehlédnutelné působení Ducha v nás všech. Na místě je otázka: Jak tedy přinášíme útěchu Ducha našemu trpícímu světu? Těm, kteří jsou ztraceni, opuštěni a zapomenuti? Těm, kteří se možná k žádné víře nehlásí, ale touží po lepším světě, soucitnějším a spravedlivějším společenství? Těm, kteří prahnou a žízní po novém způsobu sdílení života s celým dobrým Božím stvořením? Po Duchu, který jediný činí vše nové?

Kdykoli slyšíme Kristova slova, vidíme sebe i lidi kolem sebe v novém světle. Pozorujeme, že blahoslavenství nejsou jen něčím neurčitým pro budoucnost. Život opřený o blahoslavenství činí vše nové. Nedávná doba pandemie i současná hrůza válečného běsnění odhalily něco nečekaného: velkorysost, pokorné i hrdinské tváře služby a sebeobětování až na hranici smrti. Životy, které se dávají do služeb druhých, o nichž jsme sotva věděli, že existují. Kdo něco věděl o zoufalství a nouzi Ukrajinců? Oni i ostatní, ti všichni zapomenutí, stárnoucí, postižení, lidé na okraji společnosti, ti, kteří jsou vystaveni násilí, ať už domácímu nebo státnímu, i ti, kteří nemají, kde se schovat. Každý den se objevují ve statistikách a ve zprávách. V Kristu se však anonymní čísla stávají tvářemi. On v nich ukazuje svou tvář. Ne tváře celebrit nebo módy, které vytvořila naše představitost nebo naše umění, ale tváře lidí, před kterými se skrýváme nebo které raději neznáme, protože nejsou krásní - kromě Jeho. V jejich tvářích se na nás dívá On sám: tvář smutku, tvář vzkříšeného. To dává Duch. Naším úkolem není namalovat další krásnou tvář, kterou by lidé obdivovali v galeriích naší napomádané představitosti. Naší prací je pohlédnout na tváře smutku a naděje a ještě více je zviditelnit v Duchu. Co to znamená? Objevíme v nich Kristův pohled, pláč, bolest i důvěru v Otce. Aby tváře jdoucí na jistou smrt, na skutečnou lidskou jatka těch, kteří se neštítí ničeho a nikoho, znovu zářily. Učíme se vidět zmučené tělo lidstva Ježíšovýmá očima v soucitu a službě.

Nebojme se říci: Ježíšovo tělo. S prostou vírou prosíme, aby nás život Ducha Svatého přenesl za hranice běžného vidění do společenství těch, kteří mají téhož Ducha. Od koho jiného chceme dostat požehnání pro náš vlastní život?

Přes všechnu svou zkázu a zlo nám Kristus nabízí jiný způsob bytí, jiný způsob vidění za hranice starého normálu: kontemplovat Kristovu tvář. V lidském údělu znovu rozpoznávat cesty, které mohou být dílem jen Ducha: Proto se modlíme o příchod Božího království: „Přijď, Duchu Svatý, a obnov tvář naší země.“ Krutě zkoušené země.